

23. september 2025

Lahend nr 1048/20 – valimised

Hora vs. Ühendkuningriik

Protokolli nr 1 artikkel 3

Asjaolud

2005. aastal leidis EIK kohtuasjas *Hirst vs. Ühendkuningriik* (nr 2), et kõigi süüdimõistatud vangide valimisõigusest ilmajätmine 1983. aasta rahvaesinduse seaduse (*the Representation of the People Act 1983*) (edaspidi „1983. aasta seadus“) osa 3 alusel oli vastuolus EIÕK protokolli nr 1 artikliga 3. 1983. aasta seaduse osa 3 valguses on EIK hiljem tuvastanud protokolli nr 1 artikli 3 rikkumise seoses mitmete kaebajaga, kellelt võeti valimisõigus Ühendkuningriigi valimistel, mis toimusid kuni 8. juunini 2017 (kaasa arvatud).

2010. aasta kohtuasjas *Greens ja M.T. vs. Ühendkuningriik* osutas EIK konventsiooni artikli 46 alusel konkreetsetele meetmetele, sätestades vaidlustatud sätte käsitlemiseks seadusandlike ettepanekute esitamise ajakava. Muutvaid õigusakte ei ole aga vastu võetud ja 2017. aasta tegevuskavas pakkus kostjariigi valitsus välja haldusmeetmed. Sellele järgnes tegevuskava, milles selgitati, kuidas meetmeid oli rakendatud. Nende meetmete rakendamise alusel lõpetas Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee 2018. aastal uurimise, lõpetades enne seda Ühendkuningriigi vastu langetatud kohtuotsuste täitmise järelevalve.

2007. aastal mõisteti kaebaja süüdi vägistamises ja seksuaalses rünnakus ning kuna ta oli varem vägistamises süüdi mõistetud, siis määrati talle määramata ajaks vangistus avaliku kaitse eesmärgil. Tema karistuse minimaalne tähtaeg möödus 2011. aastal, kuid siseriikliku õiguse kohaselt on ta endiselt kinnipidamisel, kuna tingimisi vabastamise komisjon ei ole avaliku kaitse kaalutlustel veel tema vabastamist soovitanud.

12. detsembril 2019 toimusid üldised (parlamendi) valimised. 1983. aasta seaduse osa 3 alusel takistati kaebajal nendel valimistel hääletamast. Kaebaja ei algatanud oma valimisõiguse puudumise osas ühtegi siseriiklikku menetlust.

EIK-sse pöördudes kaebab ta, et tema valimisõiguse puudumine rikkus protokolli nr 1 artiklit 3.

EIK seisukohad

Protokolli nr 1 artikkel 3

EIK märkis, et kaebaja hääleõiguse piiramine 1983. aasta seaduse osa 3 alusel kujutas endast sekkumist protokolli nr 1 artikli 3 tähenduses. EIK kinnitas taas, et süüdimõistatud vangide valimisõiguse äravõtmine taotleb õiguspäraseid eesmärke „ennetada kuritegevust süüdimõistatud vangide käitumise karistamise kaudu“ ja „suurendada kodanikuvastutust ja õigusriigi põhimõtete austamist“.

¹ Lühiülevaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary'd ja Eestiga seotud lahendid.

Meetme proportsionaalsus

(a) Kohtu kontrolli ulatus

(i) Sissejuhatavad märkused. EIK märkis, et käesolev juhtum oli esimene, mis jõudis EIK ette seoses valimistega, mis toimusid pärast seda, kui Ministrite Komitee lõpetas Hirsti kohtuasjade grupi otsuste täitmise järelevalve. EIK leidis, et ei saa öelda, et Ministrite Komitee volitusi oleks rikutud olukorras, kus EIK peab uue taotluse kontekstis tegelema asjakohase uue teabega – kaebaja valimisõiguse puudumisega 2019. aasta valimistel pärast uute haldusmeetmete kohaldamist. EIK lähenemisviis kaebuse läbivaatamisele peab aga arvestama asjakohaste arengutega pärast Hirsti otsuse vastuvõtmist. Seetõttu on vaja võttes arvesse artikli 46 viidet Greens ja M.T. kohtuasjas, hilisemaid asjakohaseid arenguid ja Ministrite Komitee 2018. aasta resolutsiooni.

(ii) Artikli 46 viide Greens ja M.T. kohtuasjas. Greens ja M.T. kohtuasjas oli viide artiklile 46, mis sätestas seadusandlike ettepanekute esitamise ajakava, eesmärgiga „võtta vastu valimiseadus, et saavutada Hirsti kohtuasjas tehtud otsuse täitmine Ministrite Komitee määratud ajakava kohaselt“. Vaatamata sellele, et lõpuks ei vastu võetud ühtegi muutvat õigusakti, ei saa EIK nõustuda, et selline vastuvõtmine oli Hirsti kohtuasja täitmiseks vajalik tingimus ja et seetõttu ei saa Ministrite Komitee resolutsioonile Hirsti kohtuasjade grupi osas mingit kaalu omistada. Lähenemisviis, mis piiraks järelevalveprotsessi kohtu selgesõnaliste juhiste, võtaks Ministrite Komiteelt vajaliku paindlikkuse meetmete vastuvõtmise järelevalveks.

Ajal, mil EIK tegi artikli 46 kohase märkuse, oli kostjariigi valitsus seadusandlike ettepanekute arutamisel. Märkuses ei olnud sätestatud seadusandliku muudatuse vajalikkust, vaid pigem lähtuti sellest, et valitsus ja Ministrite Komitee olid sellise muudatuse juba kindlaks teinud kui kohtu otsuse Hirsti kohtuasjas täitmiseks vajaliku konkreetse meetme. Nende ettepanekute esitamise ajakava kehtestamisega täiendas märkus Ministrite Komitee järelevalvetegevust, mille eesmärk oli soodustada Hirsti kohtuasjas tehtud otsuse kiiret täitmist ja tagada konventsiooni mehhanismi kui terviku tõhusus.

(iii) Olulised arengud pärast Hirsti kohtuasja. EIK praktika arengu valguses pärast Hirsti kohtuasja olid olemas selged juhised selle kohta, kas määramata ajaga karistust kandva vangi valimisõiguse äravõtmine pärast raske kuriteo eest süüdimõistmist on kooskõlas protokolliga nr 1 artikliga 3. Lisaks toimus mitu konsultatsiooni, mille tulemusel koostati seaduseelnõu ja seda vaatas läbi parlamendi ühiskomisjon. See ühiskomisjon soovitas anda valimisõiguse isikutele, kellele on mõistetud kuni 12 kuud vangistust. Selle tulemusel tehti Šotimaal muudatus, mille kohaselt on kuni kaheteistkümne kuu pikkuse vangistusega mõistetud isikutel nüüd õigus hääletada kohalikel ja Šoti parlamendivalimistel. Kuivõrd Ühendkuningriigi demokraatlike institutsioonide sees või nende vahel püsisid lahkarvamused selle kohta, millistel vangidel peaks olema lubatud hääletada, oli nüüd üsna selge, et raskete kuritegude eest süüdi mõistetud ja pikka või määramata pikkusega vangistust kandvate vangide valimisõigusele üldist toetust ei ole. Seega võib üsna kindlalt öelda, et kui parlament otsustab muuta kehtivat seadust Ühendkuningriigi üldvalimiste osas, kehtivad hääleõiguse piirangud endiselt vangidele, näiteks kaebajale, kes on süüdi mõistetud rasketes kuritegudes ja kannab määramata pikkusega karistust. Lisaks uuris Ühendkuningriigi ülemkohus eluaegset vanglakaristust kandva vangi valimisõiguse äravõtmist, võttes arvesse *Scoppola vs. Itaalia* (nr 3) kohtuasjas antud täiendavaid juhiseid. Ülemkohus keeldus deklareerimast, et 1983. aasta seaduse osa 3 on konventsiooniga vastuolus. Seisukohta, et õigusaktid võivad ühe kaebaja asjaoludel olla konventsiooni õigustega kooskõlas, samas kui teise kaebaja asjaoludel on need konventsiooni õigustega vastuolus, toetab ka EIK praktika.

(iv) Ministrite Komitee 2018. aasta resolutsioon. Ministrite Komitee 2018. aasta otsus lõpetada Hirsti kohtuasjade uurimine ei takista kohtul käesolevat kohtuasja uurimast seoses järgnevate 2019. aasta valimistega. Samas on sellel mõju asja lahendamisele. EIK märkis, et vaidlusalust küsimust on

siseriiklikul tasandil laialdaselt arutanud ja kostjariik on olnud tihedas dialoogis Ministrite Komitee ja Euroopa Nõukogu peasekretäriga. Selle pinnalt oli kostjariik otsustanud säilitada oma kehtiva seadusandliku lähenemisviisi ja teha kehtivas valimisõiguse äravõtmise korras halduslikke muudatusi. Ministrite Komitee oli need muudatused aktsepteerinud piisavatenä, arvestades kohaldatavat laia kaalutusõigust, et lahendada Hirsti kohtuasjas väljendatud üldise õigusraamistiku mured. Seega ei olnud tegemist juhtumiga, kus järelevalveprotsessi lõpetamine oleks põhinenud oluliselt muudetud õigusaktide vastuvõtmisel, mille eesmärk oli lahendada tuvastatud probleemid ja mille lõplikku kooskõla konventsiooniga pidi kohus hoolikalt uurima.

EIK märkis, et EIK otsuste eesmärk on/oli edendada konventsiooni õiguste praktilist ja tõhusat kohaldamist. Kohaldatava õigusraamistiku üle peetav dialoog, mille on võimaldanud kohtu ja Ministrite Komitee protsesside koostoime koos vastustajariigi valitsusega, mängib olulist rolli konventsiooni õiguste praktilise ja tõhusa kaitse tagamisel kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega. Kui see dialoog on jõudnud lõpule, siis on EIK ülesanne kindlaks teha, kas õigusraamistiku kohaldamine konkreetse kaebaja puhul tõi kaasa konventsiooni rikkumise. Kohtu uurimise keskmes selles etapis on konventsiooni praktilise ja tõhusa järgimise tagamine.

(v) Kokkuvõte. Eelnevaid kaalutlusi silmas pidades ja arvestades selles valdkonnas kohaldatavat laia kaalutusõigust, ei tuvastanud EIK protokoll nr 1 artikkel 3 rikkumist.

(b) Hääleõiguse puudumise proportsionaalsus 2019. aasta valimistel. EIK märkis, et kaebaja oli süüdi mõistetud vägistamises ja seksuaalses rünnakus ning tal oli ka varasem süüdimõistmine vägistamise eest. Nende kuritegude raskusastmes, mille tulemusel määrati talle määramata tähtajaga karistus määrati talle avaliku julgeoleku kaalutluste tõttu, ei olnud kahtlust. EIK on varem tunnistanud protokoll nr 1 artikliga 3 kooskõlas olevaks hääleõiguse äravõtmise vangidelt, kes on süüdi mõistetud rasketes kuritegudes, mille eest on ette nähtud eriti karm vangistus. Võttes arvesse oma kohtupraktikat, ei saa öelda, et kaebaja valimisõiguse äravõtmine tema süüteo raskuse, käitumise, avalikkusele kujutatava ohu ja sellest tuleneva karmi määramata ajalise kinnipidamise karistuse tõttu, oli ebaproportsionaalne süüdimõistetud vangidele kohaldatud valimisõiguse piirangute õiguspärase eesmärkidega. Seda järeldust ei mõjuta ka kohtuotsusega määratud miinimumkaristuse möödumine. Kaebaja jätkuv valimisõigusest ilmajätmine tulenevalt tema jätkuvast kinnipidamisest määramata tähtajaga vangistuse alusel oli proportsionaalne selle meetme taotletavate õiguspärase eesmärkidega, eelkõige eesmärgiga suurendada kodanikuvastutust ja õigusriigi põhimõtete austamist. Tähelepanuväärne on see, et kui tingimisi vabastamise komisjon on kaebaja vabastamiseks ohutuks tunnistanud ja ta on seejärel vabastatud, taastatakse talle valimisõigus.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

23. september 2025

Lahend nr 6045/24– riigi positiivsed kohustused

Scuderoni vs. Itaalia

Artiklid 3 ja 8

Asjaolud

2017. aasta augustis läksid kaebaja (naisterahvas) ja G.C. (meesterahvas) lahku, kuigi nad elasid koos oma 2012. aastal sündinud pojaga üheksa kuud samas majas.

Alates 2018. aasta veebruarist esitas kaebaja edutult kaebusi erinevatele asutustele seoses G.C. käitumisega. Ta kaebas oma endise partneri vägivaldse käitumise üle, teatas ähvardustest, mis tehti ka

nende lapse juuresolekul, ahistamisest, laialdasest jälgimisest ning enda vastu suunatud psühholoogilisest ja füüsilisest vägivallast.

Siseriiklikes kohtutes teda edu ei saanud.

EIK-sse pöördudes tugines kaebaja artiklitele 3, 6 ja 8. Ta kaebas tsiviil- ja kriminaalkohtute viivituse üle tema apellatsioonkaebuse läbivaatamisel, samuti tsiviilkohtu poolt tema kaitsemääruse taotluse rahuldamata jätmise üle ning kriminaaluurimise ebaefektiivsuse üle. Ta väitis, et siseriiklikud kohtud ei hinnanud nõuetekohaselt ei füüsilise ja psühholoogilise vägivalla ohtu, millega ta kokku puutus, ega ka tema vajadust kaitse järele. Ta kaebab ka oma endise partneri õigeksmõistmise üle, mis tema sõnul kuulutati välja põhjusel, et siseriiklik kohus pidas kõnealuseid koduvägivallaakte lihtsateks peretülideks püsivate seksistlike stereotüüpide tõttu ja teiselt sellepärast, et prokurör otsustas apellatsiooni mitte esitada.

EIK seisukohad

EIK otsustas kaebust lahendada artiklite 3 ja 8 alusel.

Artiklid 3 ja 8

EIK leidis, et siseriiklikud ametivõimud ei olnud täitnud oma kohustust viia läbi viivitamatu ja ennetav hindamine ohu kohta, mis ähvardas kaebajat oma endise partneri poolt. EIK märkis, et kaebaja poolt tsiviilkohtusse esitatud kaitsemääruse taotlus lükati tagasi ilma igasuguse riskihindamiseta ning tsiviilkohtus määras istungi kuupäeva 9 kuud hiljem pärast tema kiireloomulise taotluse esitamist. Samuti oli tema kriminaalkaebuse registreerimisega kaasnenud kahekuuline viivitus.

EIK leidis lisaks, et arvestades seda, kuidas siseriiklikud ametivõimud olid käsitleanud neile esitatud tõendeid – mis näitasid, et kaebaja kannatas abikaasa väärkohtlemise all –, ei olnud nad kriminaaluurimise käigus arvestanud koduvägivalla konkreetse küsimusega. Seega ei olnud nad täitnud oma kohustust anda vastus, mis oleks proportsionaalne kaebaja väidete tõsidusega. Siseriiklikud kohtud ei olnud teinud tõsisemaid pingutusi, et saada kaebaja olukorrast terviklikku ülevaadet, hoolimata sellest, et see on seda tüüpi kohtuasjades nõutav.

EIK märkis:

- kriminaalmenetlus kestis neli aastat ja seda menetles neli erinevat kohtunikku;
- siseriiklik kohus leidis, et G.C. käitumine kaebaja suhtes, kuigi objektiivselt ahistav ja agressiivne, oli pigem konflikti ja pahameele väljendus kui süstemaatiline väärkohtlemine ning et kaebajat ei olnud viidud psühholoogilise allumise seisundisse. Psühholoogilise ja füüsilise väärkohtlemise, kaebaja suhtlusõiguste mitteaustamise või majandusliku vägivalla süüdistuste põhjalikku hindamist ei tehtud.
- G.C. kehavigastuse süüteo õigeksmõistmisel seadis siseriiklik kohus kaebaja usaldusväärsuse mõjuva põhjusega kahtluse alla. Seda hoolimata asjaolust, et ta oli esitanud erakorralise meditsiini osakonna arstitõendi, mis oli väljastatud vahetult pärast väidetavat rünnakut.

Seega ei olnud riiklikud ametiasutused täitnud oma kohustust anda vastus, mis oleks proportsionaalne kaebaja süüdistuste tõsidusega. Kaebaja ei saanud ka kohtuotsust edasi kaevata, kuna prokuratuur oli tema vastava taotluse tagasi lükanud.

EIK tuvastas artiklite 3 ja 8 rikkumised.

Artikkel 41

EIK leidis, et Itaalia peab kaebajale tasuma 15 000 eurot mittevõraldise kahju hüvitiseks ning 10 000 eurot kulude katteks.

[Lahend](#) (prantsuse keeles)

[Kokkuvõte](#) (prantsuse keeles)